THE HEBREW JOURNAL
דער אידישער זשורנאל
H. Winberg, Pres. & Gen. Mgr.
The Only Daily Jewish Newspaper In The Province of Ontario
PUBLISHED BY
CANADIAN JEWISH PUBLISHING Co. Ltd.
251—253 Queen Street West Telephone Adelaide 3567
Subscription Rates $6 PER YEAR, $3.50 SIX MONTHS
Single Copy — 3 cents
Entered as Second Class Mail Matter at G. P. O. Toronto Ont. January 22nd 1912

א פארטיידיגער פון די קו קלוקסניקעס

אין טאראנטא איז יעצט איינע פון די הויפט־פראגען פונ'ם גרעסטען אינטערעס — דער פארזוך פון דעם קו קלוקס קלען צו באפעסטיגען זיך אין טאראנטא אין אומגעגענד, אין כמעט יעדע ציימונג געפינט מאן נויטיג ארויסצוזארעטען געגען דעם קלען. אבער פארשטעהט זיך אז דער „איוזונינג טעלעגראם" מוז זיין אין אויסנאהם.

די היינע אזעגנט־צייטונג „דהי ווייל סטאר" גיט אף דער קלען פראגע א סך פלאץ, אין אין איינער פון איהרע אויסגאבען האט זי דעם אויך געדרוקט א געשפרעך מיט פאטער מיינעהען און ראביי בריק־נער, איבערגעבענדיג זייערע מיינונגען וועגען דער חברה אין ווייסע קיט־לען, און אויף די דאזיגע ענטפערס האט דער „איוזונינג טעלעגראם" צו קאמענטירען, אז דער קלען איז באראכטיגט אלס פארטיידיגונגס־מיטעל געגען די מיינעהענס און די בריקנערס.

אט זעגען עטליכע אויסצוגען:

דאס אימפארטירען דעם קו קלוקס קלען קיין קאנאדע דארף בע־סער צוגעאיילט איידער געשטערט ווערען.

דער קו קלוקס קלען קען געבען זיין הילף אינ'ם קאמף געגען דער פאליטישער אקטיוויטעט פון די מיינעהען, בריקנער און קאטפאניע, ווען די קאנאדער און ענגלענדער ווערען פארלאנגען די ראזיגע הילף.

קו קלוקס קלען, פאטער מיינעהען און ראביי בריקנער, זענען אלע דריי פונ'ם זעלבען פארט.

מען זאגט שוין לאנג אז יעדער געפינט זיין פאסיגען חבר, און גיט אומזיסט האט דער קו קלוקס קלען געפינען זיין פארטיידיגער אין דער „טעלעגראם" רעדאקציע.

—)(:0:)(—

א פאלק פון דעבאטאנטען

מיר האבען שוין ביי פיעלע געלעגענהייטען ארויסגעזאגט די מיי־נונג, אז מיר ליידען צופיעל פון דעבאטאנטען, און מיר האבען זיך פאר־וואנדעלט סוף כל סוף אין א פאלק פון דעבאטאנטען, און דער געדאנק אדער מיינונג ווערט וויידער באשטעטיגט פון א נאטיץ, וואס מיר האבען די טעג געלייענט אין די נידיארקער אידישע צייטונגען:

אידישע שרייבער אין וכוח וועגען א"י

אינטערעסאנט און באלעהרענד וועט זיין די דעבאטע: „וואס איז פאר אונז ארץ ישראל", וואס וועט פארקומען שבת אויעגן, דעם 28־טען פעברואר, אין האל פון „האיאס" בילדינג, 425 לאפאיעט סטריט.

„וואס איז פאר אונז ארץ ישראל", אט די, פאר אונז אפשר נוכטגעסטע פון אלע פראגען, איז נאך אין דער עפענטליכקייט כמעט איינגאל דיסקוטירט געווארען. ארץ ישראל איז, אדער דארף זיין אונזער חשבון הנפש. די פראגע וועט דיסקוטירט ווערען גיט פון זיין פארטיי מענשען, נאר פון אומפארטייאישע שריפטשטעלער און כלל טוער. עס וועלען ריידען ש. ניגער, חיים גרינבערג, דר. גינזבורג, א. לעסין, דר. מוקדוני, דר. פאראליניק, דוד פינסקי, ב. וולאדעק, דר. ראובינו, מרדכי ספעטאר, אברהם רייזין און אנדערע, וועלכע וועלען פריי און עהרליך ארויסזאגען זייערע מיינונגען וועגען ארץ ישראל.

עס וועט אויך געגעבען ווערען א גרויסער קינסטלער פראגראם מיט די קינסטלער דוד ווארדי, חנה יאעליס, מארק שווייד און טייטעל־בוים אין זייערע בעסטע לייסטונגען.

דער נאסט פון אוועגט, צבי הירשקאן, וועט איבערגעבען א גרוס פון אונזער אלטער היסטארישער חיים.

אידישע שרייבער און זאגער פיהרער דארפען נאך היינט צו טאג דעבאטירען וועגען ארץ ישראל, איז עס ניט כאראקטעריסטיש פאר „א פאלק פון דעבאטאנטען"?

דעבאטירען, הייסט ארץ ישראל פארגעהמט אזא פלאץ אין אנזער לעבען.

—)(:0:)(—

די אויסטייטשונג פון דעם זונטאג געזעץ

איינע פון די גרעסטע עזלות וואס די חיגע פאליציי באגעהט געגען די אידישע איינוואוינער פון דער שטאדט, איז אהן צוזייפעל דער שפיא־גען סיסטעם, וואס זי פיהרט אן, כדי צו כאפען אידישע קרעמער פארקיי־פענדיג סחורה אום זונטאג.

זי שטעלט אן א שפיאן, טיילווייז אידישע, וועלכע געהען ארום זונטאג איבער די אידישע געשעפטען אין בעסטען מען זאל זיי פארקויפען א פעקעל טאבאק אדער סיגארעטס, און נאכדעם ווי מען טוט זיי־די טובה, ארעסטירען זיי די געשעפטס אייגענטימער, און טרעטען זעלבסט אויף אלס עדות געגען די פארקויפערס. וועלכע ווערען באשטראפט פאר חלול־זונטאג.

יעדען מאנטאג פריה טרעפט מען אזעלכע געשעפטס אייגענטי־מער, וואס ווערען באשטראפט פאר דעם פארברעכען.

לויט ווי מיר ווייסען, איז די פליכט פון דער פאליציי אבטונג צו געבען אז די געזעצען פון לאנד זאלען אפגעהיט ווערען. אונטערצושטע־לען פאסטקעס פאר מענשען זיי זאלען געצוואונגען זיין צו זינדיגען און דאן באשטראפען זיי, דאס דארף ניט זיין די באשעפטיגונג פון דע־פאליציי.

די פאליציי צווינגט אידען צו זינדיגען, ווייל ווען א איד פאר־קויפט עפעס צו א צווייטען אידען אום זונטאג, טוט ער עס ניט צוליעב געשעפט, נאר אום צו טאן זיין מיט־מענשען א טובה. ווען ער ווערט אבער נאכהער באשטראפט דערפאר, קומט עס אויס, אז זיי אליין האבען אזהם געבראכט תערצו. זיי האבען איהם געשטעלט אין אזא לאגע וואס ער האט געמוזט אזוי האנדלען. ער האט ניט געוואלט א מענשען ענט־זאגען, און דערפאר דארף ער ליידען אי ציים פארלוסט פון קומען אין גע־ריכט, נוי אויך א געלט פארלוסט.

אין אלגעמיין, מאכט עס דעם איינדרוק אז די חיגע געזעץ פאר־שפעהנט לערנען וועגען דעם זונטאג געזעץ א פאלשיג פשט. אין מען נעהמט זיך אן פאר אזא זאך וואס איז גאר ניט זייער געשעפט.

געזעץ היטער דארפען גאר אפהיטען די געזעצען, אבער זיי דאר־פען זיך ניט אריינמישען, און העלפען אליין דעם געזעץ צו ברעכען, זיי לכשל, און א פאל וואו איינער צייגט ארויס אז ער איז ניט געגען פרים, אז ער ברעכט א הימלישען געזעץ.

דער שפיאן, אדער דער אידישער עבירה זוכער, באקומט זיין קרבן דורך אפעלירען צו איהם, אלס איד צו אידען, דערפאר ווייל ער פאר־לאנגט א טובה. דער געשעפטס אייגענטימער וואלט איהם צוליעב גע־שעפט ניט פארקויפט קיין ארטיקעל, נאר ווען א איד דערצעהלט איהם אז ער וויל בויקערען, אז ער הלש'ט נאך א סיגארעט, אז ער האט פארגע־

„דאס אידישע ארץ ישראל וועט אפשר פארהיטען א מלחמה אין מזרח"

פון ש. סעגאלאוויטש. (דורך דער אידישער טעלעגראפען אגענטור)

מיניטום איין מאל אין חודש האבען ליעב די גרויסע צייטונגען צו ברענגען א ידיעה וועגען א "מלחמה געפאהר" אין ווייטען מזרח", אבאל בייט מען איבער די יוצרות און מען רעדט וועגען א מלחמה געפאהר אין נאהענטען מזרח, אדער מען רעדט סתם וועגען די נייע גרויסע מלחמה געפאהר, וואס דראהט פון "מארגענלאנד" דעם "אוועגרלאנד". ווייזט אויס אז עס זענען דא מענשען, וועלכע טראכטען וועגען דעם ערנסט, וועלכע שמעקען פולווער, וועלכע מאכען קאמבינאציעס אויף לאנד קארטען. און היינט־מארגענס אז די דינסט מיידעל פון "באדינג הויז", א פרוי אין מיטעלע יאהרען, האט מיר אריינ־געבראכט דעם פריהשטיק, האט זי צוגע־מאכט די טיהר, כדי די בעל הבית'טע זאל צופעליג ניט פארבייגעהן און גיט צוהער רען, און האט מיך געפרעגט: "וואס מיין איך וועגען מלחמה?"

איך בין שוין אביסעל געוואוינט צו איהרע ווענדונגען. זי האט ווייזט אויס א שייכות צו דער "סאלווייישאן ארמי", נעהמט ערנעץ אויף מיטענען, גלויבט אין אקולטיזם, פריהער האט זי מיך גע־בראכט ביבלעף, וועלכע דערווייזען, אז די וועלט מוז היינטיגס יאהר אונטערגעהן. אבער וואס האט דאס מיט מלחמה צו טאן?

וועלכע מלחמה מיינט איהר? וואס, זאגט זי, איהר ווייסט גארניט? די נייע גרויסע מלחמה אין מזרח. יאפאן הויבט אן, די עניפטער וועלען אויף צו־טרעטען, דייטשלאנד וועט העלפען און אלע, אלע וועלען האלטען מלחמה.

"איי, פרעג איך, איהר האט דאך מיר ניט גאנג דערצעהלט, אז די וועלט נעהט היי יאהר אונטער, סא ווען קען די מלחמה זיין? — מיט א גרויסען רחמנות און בטול האט די דיענסט מיידעל אויף מיר א קוק געטאן און געזאגט:

"אט טאקע דורך דער מלחמה וועט די וועלט אונטערגעהן". פארשטעהט זיך אז נאך דעם ארגומענט, האב איך איהר שוין קיין זאך ניט געהאט צו טענטערען, אויף די נייע וועגען פון דער באלדיגער מלחמה וואס זי האט מסתכא געהערט אויף א מי־טינג אין הייד־פארק פון א וואנדער־רעדנער.

ביי א מלחמה האלט עס דערווייל נאך ניט. דאס הייסט ביי היינטיגען טאג. אבער דאס איז א טהאטזאכע, אז אין דעם מזרח, סיי אין נאהענטען, סיי אין ווייטען קאכט זיך אן עס ברוזען. דער פעלקער מישמאש, דער שפראכען ווירי־וואר, די אונגעהייערע קאנצעסיוניר פון גרויסע מענשען־מאסען אין איין ארט, דער אויפוואנדערער נאציאנאליזם, די ניט גאנץ דעליקאטע אונטאקטפולע באר־האנדלונג פון די אזיאטישע נאציאנע־דיזרך די אייראפעאישע גרויסע מלוכות און אויך קלוגע אמעריקא, אין דערצו נאך אביסעל קאמוניסטישע פראפאגאנדא פון מאסקווע, דאס אלץ האט אנגעצונדען געוויסע אונטעראידישע בחות. עס קען זיין, אז אן עקסלאזיאן פון אן אט דעם וואולקאן וועט מוזען פארקומען. צו וועט דאס אבער ברענגען אומבאדיינגט א מלחמה אין דעם נאהענטען מארגען?

געזאגט האט מען, אז די לעצטע מלחמה איז שוין געפיהרט געווארען, צו־ליעב די מעסאפאטאמיע אויפעלדער, אבער דאס איז נאר אן איינצעלנע פראגע אין דעם גאנצען אזיאטישען פראגען קאמ־פלעקס. און דאס איז געווען געוויסער־מאסען א מלחמה צווישען די פרעמדע הערשענדע מלוכות. אבער מאר'ן שטעהט אפשר פאר א מלחמה פון גאנץ אזיען נעגען די אייראפעאיש־אמעריקאנישע אינ־וואזיאן?

פארשטעהט זיך אז עס איז שווער צו זיין א נביא און געבען א תשובה אויף דער פראגע. מיך אינטערעסירט אבער אן אנדער פראגע: די ראלע פון ארץ ישראל ביי אזא פארט סיטואציע. ד. ה. פון דעם אידישען ארץ ישראל. עס איז כדאי שוין וועגען דעם א טראכט צו טאן, 20 יאהר אין ווי א טאג אין לעבען פון א פאלק, אין לעבען פון דער יא.צער יובילי. און ביי דעם היינטיגען מצב פון דער אי־דישער אימיגראציע היין ארץ ישראל — 2 טויזענט אימיגראנטען א מ.אנאט — אין משך פון 2 טויזענט יאהרען־קולט גע־נעהמענדיג אין בעטראכט, אז אין די נאך הענטסטע יאהרען קענען זיך דוקא די מיטלען פון דער "דזשואיש איידזשענסי" פארשטארקען און דער דראנג פון דער אידישער מאסע קיין ארץ ישראל וועט זיכער אויך וואקסען, קענען מיר זיכער זיין, אז אין 20 יאהר ארום וועלען מיר האבען א אידישע מערהייט אין ארץ ישראל.

צו יענער צייט וועט זיך אויך ענ־ר־גען די ציים פון דער ערשטער ענגלישער מאנדאטען פעריאדע. ווי בעקאנט איז דער מאנדאט געגעבען געוואָרען ענגלאנד אויף 25 יאהר, דאס הייסט אז דאן וועל־לען די פארטרעטער ענגלאנדס און די "דזשואיש איידזשענסי" ווייטער קומען; צום פעלקער בונד און מען וועט טראכ־טען וועגען א נייער פאליטישער טראם אין ארץ ישראל. עס פארשטעהט זיך, אז ווי באלד מיר וועלען זיין דער רוב אין ארץ ישראל, וועט אונזער לאגע זיין א גאנץ אנדערע ווי היינט. אויב אפילו מיר וועל־לען האבען ענגלאנד אויף ווייטער אלס מאנדאטאר מאכט, וועלען אבער די אי־דישע זעלבסטפארוואלטונגס־רעכט אין לאנד זיין אזוי ברייט, אז ארץ ישראל וועט אפשר האבען אזא פארט זעלבסט־שטענדיגקייט ווי אן ענגלישע דאמיניאן האט עס.

פאר די 20 יאהר וועט אבער אזען אויף דורכמאכען א גרויסע רעוואלוציע. די פעלקער פון אינדיען וועלען זיך נאך ווייטער נאציאנאליזירען. צו יענער צייט, וועט די פאראייניגונג פון די אידישע שבטים דוקא דורך דער ענגלישער שפראך מאכען נאך ווייטערע פארטשריטען אין במילא בילדען נאך אן ערנסטערע גע־פאהר פאר ענגלאנדס הערשאפט דארט. און ווער ווייס צו ענגלאנד וועט דוקא אין די נאהענסטסע יאהרען פיהרען אזא פלוגע פאליטיק ווי דער איד ביקאנספיעלד — בנימין דיזראעלי — האט איהר אמאל רע־אלענדירט. אין זיין ראמאן "טאנ־רעד" לייגט ער למשל אריין דעם הויפט העלד די ווערטער: "זאל די גרויסע קע־נינגין (וויקטאריא) אריבערנעהמען איהר רעזידענץ קיין באמבייי". דער נעראנק איז דאן מיט עטליכע צעהנדליגע יאהר צוריק געווען ווערהר גארניש. היינט אבער איז דער פארם איז ער אונמעגליך. יאפאן וועט זיך נאך מעהר שטיפען און ווערען אין זיך זעלבסט, ניט האבענדיג גענוג באר־דען, און בינא וועט זיכער פאר די 20 יאהר אויף דורכמאכען א געוויסען פראנ־גרעס. וואס דארף דאן זיין די ראלע פון דער אידישער ארץ ישראל?

עס איז נאך אמאל געווען א פראגע פון ציוניסטישער אריענטאציע. למשל, אוסישקין האט געהערט צו די וועלכע האב־בען זיך געוואלט אריינצומישען אויף טערקיי ראם הייסט באקומען ארץ ישראל, אין פראצעס פון דער טערקישער ווידעראויס־לעבונג. אין איין זאך האט זיך דוקא אר־סישקין ניט געגארט. ער האט פאראויס־געזעהן, אז די קראנקע און שוואכע טער־קיי, ווי עס האט זיך אלע מאל געראכט מיט עטליכע יאהר צוריק, וועט האבען גע־נג זעלבסט־כחות אויף אראפוואר־פען פון זיך דעם פרעמדען יאך און אויף דורכמאכען א נאציאנאלע רענעסאנס. פאר אונז אבער איז טראצדעם א סך בעסער און געזינטער, וואס מיר האבען געהאלטען ביי דער אריענטאציע אויף די אנגלא־זאקסישע וועלט.

אין דער צוקונפט וועט די פראגע וועגען אונזער אריענטאציע זיך שטעלען אין א סך שארפערער פארם

"צו זענען מיר מיט אזען אדער מיט אייראפא?" דאס וועט זיין א וועהר דעליקאטע פראגע.

מיר קענען שוין גראדע איצט טראכ־טען וועגען א תשובה אויף דער פראגע. מיין מיינונג איז:

מיר זענען די אפשטאמונג נאך פון אזיען און אונזער גרויסע קולטור האבען מיר געשעפט פון אזיען. ארץ ישראל גע־סינט זיך אין אזיען און אזיען איז אויף אזא אופן אונזער היים. דעריבער איז אונזער אריענטאציע אין דער הינזיכט — אויף אזיען!

פון דער צווייטער זייט האבען מיר אין דער אייראפעאישער קולטור, מיר זיינען נייסטיג נאהענט צו אייראפא און דאריבער איז אויך אונטערגעלעגט, אז מיר זאלען אין גאנצען אומקעהרען דעם קארש צו אייראפא!

מיר וועלען דעריבער דארפען זוכען א מיטעלוועג. ראשית, וועט זיך דאך דער מיליאן אידען אין ארץ ישראל דארפען זיכערען, ניט אריינגעשלעפט צו ווערען אין קיין מיליטער אוואנטורע. דאס וועט זיי די גרויסע אויפגאבע פון אונזער ערש־טען אידישען אויסערען מיניסטער אין ארץ ישראל אין 20 יאהר ארום.

די אויפגאבע פון אונז אלעמען פון היינט אן אפשר אין די נאהענסטע 20 יאהר איבערהויפט וועט זיין דער מתוך, דער פארמיטלער צווישען אייראפא און אזיען, זוכען די וועגען פאר פארשטענ־דיגונג.

דורך אלץ וואס מיר שאפען היינט אין ארץ ישראל ווערען מיר נערופען צו ווערען אט דער שלום־בריק צווישען איי־ראפא און אזיען, דורך אונזער אויוועו־ויטעט, דורך דעם האפען פאר'ן אריענט האנדעל אין חיפה (אדער יפו) דורך נייע אייזענבאהן לינען, אויף פארבינדען ארץ ישראל מיט מעסאפאטאמיען און אזוי ווייי־טער.

אבער די גרויסע ראלע וועט אפשר דערביי דארפען שפיעלען דער אידישער אוניווערזיטעט. אין איהר וועלען זיך אין די נאהענטע יאהרען (מיט איהר ענטוויק־לונג) דארפען אנהויבען קאנצענטריר־ען סטודענטען פון יאפאן, פון כינא, פון אינדיען, פון פערזיען און אזוי ווייטער. דעם ארענט און דער ארענט קולטור וועט מען דארפען אין אונזער נייער אר־ניווערזיטעט ווידמען א גרויסען ארט. און אין ירושלים וועט זיין דער ארט וואו די אריענטאלישע אינטעליגענץ פון אלע לענ־דער, וועט דארפען זיך באפענען מיט דער אייראפעאישער קולטור און אויך זוכען די שלום שפראך מיט דער איבערגיגער וועלט.

די ארץ ישראל'דיגע אידישע איג־טעליגענץ וועט זיי העלפען דערביי, און אפשר דארדורך. — אויב ביז יענער צייט וועט קיין מלחמה ניט אויסברעכען — אפשר וועלען מיר איבערהויפט די גרויסע מלחמה פון אזיען מיט דער איבערגיגער וועלט אויסמידען.

לאנדאן, פעברואר.

ווען איך וואלט געווען א „העברעאיסט"*)

פון דר. ה. זשיטלאווסקי.

ווען איך וואלט געווען א העברע־איסט, וואלט איך פונדעסטוועגען ניט פארלארען ניט דעם גלויבען אין מיין פאלק, ניט דעם גלויבען אין די אידע אלען פון דעמאקראטיע און פערזענליכער פרייהייט, און וואלט אויך ניט געווען אזוי־פיינדליך צו אידיש.

איצט בין איך א "אידישיסט", און איך האף, אז איך וועל שוין אזוי אפלע־בען מיינע יאהרען אין טרייער איבער־געבענהייט צו דעם אידישיסטישען אי־דעאל. גלייב איך באמונה שלמה, אז יעדער איד קאן פיהלען צו דער אידי־שער שפראך דאס וועלכע, וואס איך פיהל; דיזעלבע צארטסטע ליעבע, דאס־זעלבע האלב־אינסטינקטיווע באוואוסט־זיין, אז אידיש איז די אמת'ע עכטע שפראך פאר דעם אידישען הארצען, דער־גינציגסטער אויסדרוק פאר דער אידישע־נשמה. איך פיהל דאס אזוי, איך זעה דאס אזוי, ווייל איך בין א אידישיסט.

אבער ווען איך וואלט געווען א העב־רעאיסט, וואלט דעם פלאץ פון אידיש פארנומען אין מיין הארצען העברעאיש. איך וואלט ממש געפיהלט בחוש אז פאר א אידען קאן ניט זיין קיין ליעבערע, קיין שעהנערע שפראך, ווי אונזער אלטער לישון, און דער גלויבען אין מיין פאלק וואלט מיר אונטערגעזאגט אז אזוי מוז פיהלען יעדער איד.

עס וואלט פאר מיר קיין ברעקעל ספק ניט געווען, אז ווען אלע אידען וואלטען למשל בעהערשט אלע שפרא־בען פון דער וועלט און זיי וואלטען על־פי נס, איבער נאכט, פלוצלינג אנגעהויי־בען פארשטעהן און ריידען העבעראיש, וואלטען זיי א מינוט ניט איבערגעטראכט און וואלטען תיכף געלאזען אן א זייט אלע אנדערע שפראכען און וואלטען אנ־נעהויבען דענקען, רעדען און שאפען נור אין העברעאיש: אזוי. שטארק וואלט אויף זיי געווירקט דער מאגנע־טישער צויבער פון דער העברעאישע שעהנקייט און רייכקייט.

צו וואס פאלק איך דאמאלסט גע־דארפט די ישאנדארמערע און די פא־ליציי, די באשרענקענדע געזעצען. און אלע אנדערע צווענגס־מיטלען, וואס זאלען באשאפען א פרייוילעגירטע פא־ציעע פאר העברעאיש? מען צווינגט ניט

אנמעקונג פון רעדאקציע: —

מיר דרוקען דיעזען ארטיקעל, וועל־כען דער געעהרטער שרייבער האט פאר־עפענטליכט אין דעם "מאמענט" אין ווארשא כדי צו באהענען אונזערע לעזער מיט איין שטאנדפונקט אין בעצוג צו דע־ר־אגע פון אידיש און העברעאיש.

ווען די גרויסע אייראפעאישע קולטור, מיר זיינען נייסטיג נאהענט צו אייראפא און דאריבער איז אויך אונטערגעלעגט, אז מיר זאלען אין גאנצען אומקעהרען דעם קארש צו אייראפא!

מיר וועלען דעריבער דארפען זוכען א מיטעלוועג. ראשית, וועט זיך דאך דער מיליאן אידען אין ארץ ישראל דארפען זיכערען, ניט אריינגעשלעפט צו ווערען אין קיין מיליטער אוואנטורע. דאס וועט זיי די גרויסע אויפגאבע פון אונזער ערש־טען אידישען אויסערען מיניסטער אין ארץ ישראל אין 20 יאהר ארום.

די אויפגאבע פון אונז אלעמען פון היינט אן אפשר אין די נאהענסטע 20 יאהר איבערהויפט וועט זיין דער מתוך, דער פארמיטלער צווישען אייראפא און אזיען, זוכען די וועגען פאר פארשטענ־דיגונג.

דורך אלץ וואס מיר שאפען היינט אין ארץ ישראל ווערען מיר נערופען צו ווערען אט דער שלום־בריק צווישען איי־ראפא און אזיען, דורך אונזער אויוועו־ויטעט, דורך דעם האפען פאר'ן אריענט האנדעל אין חיפה (אדער יפו) דורך נייע אייזענבאהן לינען, אויף פארבינדען ארץ ישראל מיט מעסאפאטאמיען און אזוי ווייי־טער.

אבער די גרויסע ראלע וועט אפשר דערביי דארפען שפיעלען דער אידישער אוניווערזיטעט. אין איהר וועלען זיך אין די נאהענטע יאהרען (מיט איהר ענטוויק־לונג) דארפען אנהויבען קאנצענטריר־ען סטודענטען פון יאפאן, פון כינא, פון אינדיען, פון פערזיען און אזוי ווייטער. דעם ארענט און דער ארענט קולטור וועט מען דארפען אין אונזער נייער אר־ניווערזיטעט ווידמען א גרויסען ארט. און אין ירושלים וועט זיין דער ארט וואו די אריענטאלישע אינטעליגענץ פון אלע לענ־דער, וועט דארפען זיך באפענען מיט דער אייראפעאישער קולטור און אויך זוכען די שלום שפראך מיט דער איבערגיגער וועלט.

די ארץ ישראל'דיגע אידישע איג־טעליגענץ וועט זיי העלפען דערביי, און אפשר דארדורך. — אויב ביז יענער צייט וועט קיין מלחמה ניט אויסברעכען — אפשר וועלען מיר איבערהויפט די גרויסע מלחמה פון אזיען מיט דער איבערגיגער וועלט אויסמידען.

לאנדאן, פעברואר.

זאגט וואס ער קען יעצט עסען געשמאק

"א בריעף וועלבען איך האב געלעזען אין דער צייטונג וועגען קארטער'ס ליטל ליווער פילס האבען זיך אזוי צוגעפאסט צו מיין איינגעגעם פאל, אז איך האב ניט געקענט העלפען צו פרובירען זיי, און יעצט בין איך גליקליך וואס איך האב עס געטאן." אזוי שרייבט מר. פרענק דזשיי. טראמבאל פון דזשערסי סיטי. נ. דזש., וועמענ'ס בריעף יעצט פאר. "איך האב געהאט געהערט וועגען קאר־טער'ס ליטל ליווער פילס פאר יאהרען. אבער איך האב קיינמאל ניט געווארט. אז זיי העלפען אזוי ביינעמומען א שלעכ־טען אפעטיט און א זווערען מאגען. ביז וואגען איך האב ניט געלעזען וועגען א צווייטען אין דערגעלבער לאגע, וועלכער האט גענומען קארטער'ס מיט גוטע רע־זולטאטען. איך האב זיי געפרובירט און קען עהרליך זאגען, אז זיי האבען מיר באפרייט פון די מיאוסע גאזען אינ'ם מאגען. אזוי אז איך קען יעצט גוט עסען. און מיין אפעטיט איז פולע 100% בע־סער. איהר קענט זיין זיכער, אז פון יעצט אז וועל איך בוסטען קארטער'ס ליטל ליווער פילס, וואו איך וועל נאר קענען."

רעקאמענדירט און ווערט פארקויפט אין אלע דראג סטארס.

נעבען א פירוש אויף דעם העברעאישען טעקסט דערקלערהרט זיין זין און טיעפערען מיין: אויפגעוויזען אויף די גראמאטיק־אי־ישע כללים, וואס ווערען אין איהם אנגע־ווענדעט, בעלויכטען יעדע שפראך משעהנ־קייט, וואס ליגט אין יעדען פסוק.

פארטיג געוואָרען מיט דער ווער־טערליכער איבערזעצונג און מיט אלע נויטיגע פילאלאגישע, פילאזאפישע און עסטעטישע פירושים, — אלע פירושים פארשטעהט זיך, אין אידיש — וואלט איך ערשט איבער א נייעס איבערגערדרוקט דעם העברעאישען טעקסט פון דער אנ־דער אלטער אין נייער ליטעראטור, א שטייגער אזא פלאן:

איך וואלט גענומען, לאמיר זאגען, דעם ספר איוב, דעם שעהנסטען בריליאנט פון אונזער אלטער ליטעראטור, און וואלט דאס איבערגעזעצט, קודם כל, ווארט פאר ווארט אין אידיש.

"איש — א מאן; היה — ער איז געווען; בארץ — אין דעם לאנד; עוץ — עוץ".

נאך יעדען קאפיטעל וואלט איך גע־עבען א פירוש אויף דעם העברעאישען טעקסט דערקלערהרט זיין זין און טיעפערען מיין: אויפגעוויזען אויף די גראמאטיק־אי־ישע כללים, וואס ווערען אין איהם אנגע־ווענדעט, בעלויכטען יעדע שפראך משעהנ־קייט, וואס ליגט אין יעדען פסוק.

פארטיג געוואָרען מיט דער ווער־טערליכער איבערזעצונג און מיט אלע נויטיגע פילאלאגישע, פילאזאפישע און עסטעטישע פירושים, — אלע פירושים פארשטעהט זיך, אין אידיש — וואלט איך ערשט איבער א נייעס איבערגערדרוקט דעם העברעאישען טעקסט פון דער אנ־דער שטייגער אין דער הייליגער שריפט, אין דער אנדערער אויסגאבע פון תנ"ך, מיט די בעסטע ווערק פון א שלמה בן גבירול א יהודה הלוי ביז אראפ (אדער ארויף) צו ביאַ־ליק'ן און טשערניכאווסקין.

אין געדרוקט וואלט איך די העברע־איש־אידישע אויסגאבען אין טויזענדער און הונדערטער טויזענדער. עקזעמפליאַ־רען, אזוי אז איך קען יעצט גוט עסען. אין מיין אפעטיט איז פולע 100% בע־סער. איהר קענט זיין זיכער, אז פון יעצט אז וועל איך בוסטען קארטער'ס ליטל ליווער פילס, וואו איך וועל נאר קענען."

רעקאמענדירט און ווערט פארקויפט אין אלע דראג סטארס.

„איך בין שטארק געפלאגט געווארען מיט שמערצען אין רוקען"

מר. אלפרעד מעקניעל, טשאעל'ראק, אלטא., שריבט:

"אין פארלויף פון ווינטער פון 1920 און 1621 בין איך זעהר שטארק געפלאגט געווארען מיט שמערצען אין מיין רוקען און האב די גאנצע צייט געפיהלט מעער און נידערגעשלאגען. באזונדער ביינאכט בין איך באאומ־רוהיגט געווארען מיט אפטען לאזען דאס "וואסער". און מאנכע נעכט האב איך באדארפט אויפשטעהן כמעט אלע שטונדע. איך האב ענד־ליך אנגעפאנגען איינגעהמען האקטער טשייס'עס קידני ליווער פילס, און זיי האבען פארלייכטערט מיין צושטאנד נאך איידער כ'האב געענדיגט אויס־נעהמען די ערשטע באקס. איך פיהל בעסער דיזען זומער. און כאטש איך ווער אלט 67 יאהר, פונדעסטוועגען קאן איך ארבייטען אהן אירגענד־וועלכער מאטערניש."

35ס. א באקס פון 35 פילען, עדמענסאן, בייטס און קא., למט., טאראנטא.

דר. טשיס'עס קידני ליווער פילס

35ס. א באקס פון 35 פילען, עדמענסאן בייטס און קא., למט., טאראנטא.

ווען איך וואלט געווען א „העברעאיסט"*)

פון דר. ה. זשיטלאווסקי.

ווען איך וואלט געווען א העברע־איסט, וואלט איך פונדעסטוועגען ניט פארלארען ניט דעם גלויבען אין מיין פאלק, ניט דעם גלויבען אין די אידע אלען פון דעמאקראטיע און פערזענליכער פרייהייט, און וואלט אויך ניט געווען אזוי־פיינדליך צו אידיש.

איצט בין איך א "אידישיסט", און איך האף, אז איך וועל שוין אזוי אפלע־בען מיינע יאהרען אין טרייער איבער־געבענהייט צו דעם אידישיסטישען אי־דעאל. גלייב איך באמונה שלמה, אז יעדער איד קאן פיהלען צו דער אידי־שער שפראך דאס וועלכע, וואס איך פיהל; דיזעלבע צארטסטע ליעבע, דאס־זעלבע האלב־אינסטינקטיווע באוואוסט־זיין, אז אידיש איז די אמת'ע עכטע שפראך פאר דעם אידישען הארצען, דער־גינציגסטער אויסדרוק פאר דער אידישע־נשמה. איך פיהל דאס אזוי, איך זעה דאס אזוי, ווייל איך בין א אידישיסט.

אבער ווען איך וואלט געווען א העב־רעאיסט, וואלט דעם פלאץ פון אידיש פארנומען אין מיין הארצען העברעאיש. איך וואלט ממש געפיהלט בחוש אז פאר א אידען קאן ניט זיין קיין ליעבערע, קיין שעהנערע שפראך, ווי אונזער אלטער לישון, און דער גלויבען אין מיין פאלק וואלט מיר אונטערגעזאגט אז אזוי מוז פיהלען יעדער איד.

עס וואלט פאר מיר קיין ברעקעל ספק ניט געווען, אז ווען אלע אידען וואלטען למשל בעהערשט אלע שפרא־בען פון דער וועלט און זיי וואלטען על־פי נס, איבער נאכט, פלוצלינג אנגעהויי־בען פארשטעהן און ריידען העבעראיש, וואלטען זיי א מינוט ניט איבערגעטראכט און וואלטען תיכף געלאזען אן א זייט אלע אנדערע שפראכען און וואלטען אנ־נעהויבען דענקען, רעדען און שאפען נור אין העברעאיש: אזוי. שטארק וואלט אויף זיי געווירקט דער מאגנע־טישער צויבער פון דער העברעאישע שעהנקייט און רייכקייט.

צו וואס פאלק איך דאמאלסט גע־דארפט די ישאנדארמערע און די הויבט זיך אויף אין העכערע עולמות, ווי נור זי קאן זיך באדען פריי אין דעם בלויען עטהער פון דעם שעהנסטען פון אלע לשונות.

איז — וואס דארף מען טאן, כדי דאס פאלק זאל ווערען אין דער לאנג אריינציגען אין גן־עדן?

ווידער אמאל, נור איין איינציגע זאך: ניט שלעפען דאס פאלק צו העב־רעאיש, ווי מען שלעפט פארן שטריק א פארעקשנטען אקס, נאר ברענגען העברע־איש צו דעם פאלק, ווי מען ברענגט א טייערע מתנה א געליעבטען ברודער.

און דאס דארף דאך זיין, רעכען איך, נאר נישט אזוי שווער.

מיר זענען גאט צו דאנקען, ניט קיין "עם הדומה לחמור, שאין לו לא כתב ולא לשון" (אפאלק, ווי אן אייזעל, אהן א כתב און אהן א לשון). טיר האבען ניט צו פארזינדיגען, א שפראך — א נוטע, א שלעכטע, אבער אזא דורך וועלכער מען קאן זיך מיט אונז דורכרעדען דורך וועל־כער מען קען פארנאנדער עפענען פאר־אונז אלע, אלע זיינען היכלען פון שפראכ־ליכער שעהנקייט.

איז — פארוואס ניט אויסנוצען אידיש, כדי צו אנטפלעקען פאר אונזער פאלק דעם גאנצען הוד והדר פון העברע־איש?

ווען איך וואלט געווען א העברעאיסט וואלט מיין ערשטע עובדא געווען, איבער־זעצען אין אידיש אלע קלאסישע, באמת בעצייבערנדע ווערק פון דער העברעאי־שער אלטער און נייער ליטעראטור, א שטייגער אזא פלאן:

איך וואלט גענומען, לאמיר זאגען, דעם ספר איוב, דעם שעהנסטען בריליאנט פון אונזער אלטער ליטעראטור, און וואלט דאס איבערגעזעצט, קודם כל, ווארט פאר ווארט אין אידיש.

"איש — א מאן; היה — ער איז געווען; בארץ — אין דעם לאנד; עוץ — עוץ".

נאך יעדען קאפיטעל וואלט איך גע־

(פארזעצונג אויף פיידזש 6.)